

بررسی رابطه بین خلاقیت و اشتغال دانش آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه

یحیی اسعدی^۱، علی حسن پور^۲، محسن ایزان^۳، رسول ساعدی^۴

^۱ کارشناس پژوهشی دانشگاه کردستان.

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه خوارزمی تهران.

^۳ دانشجوی دکترای مدیریت آموزشی دانشگاه کردستان.

^۴ دانش آموخته کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه کردستان.

نام نویسنده مسئول:

یحیی اسعدی

چکیده

هدف از تحقیق حاضر، بررسی رابطه بین خلاقیت دانش آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه با اشتغال آنها می باشد. به دلیل عدم دسترسی به آدرس پستی یا الکترونیکی برخی از افراد جامعه حاضر و همچنین عدم همکاری برخی دیگر در این تحقیق از روش نمونه گیری در دسترس و برای اندازه گیری خلاقیت دانش آموختگان مورد بررسی از پرسشنامه خلاقیت حسینی (۱۳۸۵) استفاده شد. روایی محتوایی این پرسشنامه توسط متخصصان و پایایی آن توسط آلفای کرانباخ مورد تایید قرار گرفت. به منظور تحلیل داده ها در این تحقیق از آمار توصیفی، رگرسیون لجستیک، آزمون t مستقل و خی دو استفاده شد. نتایج تحقیق بیان کننده این است که در ساختار عاطفی شناختی خلاقیت مولفه های سیالی، ابتکار و انعطاف پذیری و در ساختار فکری، خلاقیت مولفه های کنجکاوی و ریسک پذیری پیش بینی کننده اشتغال دانش آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه می باشند. دیگر نتایج این تحقیق مبین این مطلب می باشد که بین خلاقیت دانش آموختگان زن و مرد در دو بعد ساختار فکری و ساختار عاطفی شناختی تفاوت معنی داری وجود ندارد. همچنین نتایج این تحقیق بیان کننده رابطه جنسیت و اشتغال به کار دانشجویی با اشتغال دانش آموختگان این رشته می باشد. به عبارت دیگر دانش آموختگان مرد و دارای سابقه اشتغال به کار دانشجویی در دوران تحصیل دارای شانس بیشتری در پیدا کردن شغل می باشند.

واژگان کلیدی: خلاقیت، اشتغال، دانش آموختگان، مدیریت آموزشی، دانشگاه ارومیه.

مقدمه

مهمترین رسالت نظام آموزش عالی در هر کشوری تربیت نیروی انسانی کارآمد، خلاق و کارآفرین است. در این خصوص، دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی به‌عنوان واحدهای مجری نظام آموزش عالی در زمینه کارآفرینی و تربیت نیروی متخصص و ماهر مورد نیاز بخش‌های مختلف جامعه سهم بسزایی دارند (نوروززاده، ۱۳۸۵). تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی و عالی دارای هزینه‌های زیادی برای افراد، خانواده‌ها و اجتماع می‌باشد. اکثر جوانان جامعه در دهه اخیر وارد دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی شده و می‌شوند (رحمانی و نظری کتونی، ۱۳۸۲). هدف از پذیرش قشر عظیم جوانان در دانشگاه‌ها چیزی جز تربیت نیروی انسانی کارا و لایق که بتواند چرخ اقتصادی جامعه را بچرخاند نیست (عرب مازار، ۱۳۷۱). سرمایه‌گذاری عظیم انجام شده از طرف دولت، اجتماع و افراد در این زمینه، متصدیان را ملزم به برنامه ریزی دقیق می‌کند. تنها افزایش ظرفیت پذیرش دانشجو در دوره‌های کارشناسی و مقاطع تحصیلات تکمیلی نمی‌تواند نیازهای جامعه و اقتصاد کشور را به نیروی انسانی بر طرف سازد. مسئله کیفیت نیروی تربیت شده و وجود زیر ساخت‌های لازم در جهت تربیت این نیرو نیز امری بسیار ضروری می‌باشد (رحیمی و آقابابا، ۱۳۸۴؛ باقری خواه و همکاران، ۱۳۹۰). در صورتی که نیروی تربیت شده دارای صلاحیت‌های لازم باشد گام بزرگی در جهت توسعه اجتماعی و اقتصادی جامعه برداشته می‌شود. نمونه این مسئله در کشورهای نوظهور اقتصادی چون هند و برزیل قابل مشاهده می‌باشد. ولی اگر بدون برنامه ریزی‌های لازم و به صرف بالا بردن آمار و افزایش کمیت به ضرر کیفیت نیروی انسانی در مقاطع تحصیلات عالی و تکمیلی تربیت شوند، ثمری جز به هدر رفتن منابع عظیم مادی و معنوی جامعه نخواهد داشت (یونسکو^۱، ۲۰۰۷). نمونه این مشکل را می‌توان در بسیاری از کشورهای در حال توسعه از جمله ایران مشاهده کرد. بر طبق آمار ارائه شده از طرف وزارت تعاون، آمار بیکاران تحصیل کرده در حدود ده برابر بیشتر از بیکاران با تحصیلات دیپلم و زیر دیپلم است (وزارت تعاون، ۱۳۹۱). این آمار زنگ خطری جدی برای حیات علمی، فرهنگی و اقتصادی یک جامعه می‌باشد.

در سال‌های اخیر معضلی که گریبان‌گیر بسیاری از فارغ‌التحصیلان دانشگاهی شده است، بیکاری می‌باشد. افرادی که سرمایه‌های مادی و معنوی زیادی را صرف تحصیلات عالی کرده‌اند و به دنبال بهرمندی از نتایج سالیان متمادی تحصیل می‌باشند. نتایج تحقیقات گویای این است که عدم تخصص فارغ‌التحصیلان دانشگاهی جهت جذب در بازار کار یکی از علل بیکاری این قشر می‌باشد (اولادیان و همکاران، ۱۳۸۹؛ رضوانی و همکاران، ۱۳۸۹؛ میرزایی ملاحمد و همکاران، ۱۳۸۵؛ اجتهادی و بهروزی، ۱۳۸۵). ایجاد این مهارت‌ها از وظایف اصلی موسسات آموزش عالی می‌باشد. ضعف در این زمینه باعث افزایش روند بیکاری فارغ‌التحصیلی دانشگاهی شده است (قارون، ۱۳۸۳). از طرف دیگر اقتصاد امروز، اقتصادی رقابتی است. موفقیت سازمان‌ها و شرکت‌های در این دنیا منوط به برخورداری از نیرویی است که علی‌رغم مهارت‌های لازمه که مسئول مستقیم ایجاد آن مراکز آموزشی می‌باشد، دارای مهارت‌های دیگری از جمله خلاقیت باشند تا بتوانند با ایده‌های نو، تولید محصولات جدید و مورد نیاز و راه‌های کاهش هزینه‌های جاری به سازمان و شرکت در بقا در این دنیا کمک‌های لازم را رسانند (نایک^۲، ۲۰۰۸). پس طبیعی است که سازمان‌ها و شرکت‌ها به دنبال اینگونه افراد باشند. دسلر^۳ (۱۳۸۱) در این رابطه می‌گوید، یکی از عوامل سد راه توسعه و پیشرفت مخصوصاً در کشورهای جهان سوم، کمبود نیروی انسانی کارا و خلاق می‌باشد. در این میان، سازمانی که از کارکنان خلاق برخورداری باشد، سریعتر و راحت‌تر می‌تواند به اهداف خود دست یابد.

خلاقیت یکی از ویژگی‌های ذهنی بشر می‌باشد که به لحاظ اهمیت آن در نظام‌های آموزشی بدان توجه زیادی شده است و در راستای آموزش و بررسی تأثیرات خلاقیت در جنبه‌های مختلف زندگی بشری تحقیقات زیادی انجام شده است. گیلفورد (۱۹۵۰) به نقل از سیف، (۱۳۸۹) اولین نظریه پرداز در زمینه تفکر خلاق می‌باشد. در نظر وی تفکر خلاق شامل تفکر واگرا و مشاهده موضوع و مسئله از زاویه‌ها و ابعاد غیر مرسوم می‌باشد. آمابلی^۴ (۲۰۰۵) خلاقیت را به عنوان نگاهی می‌داند که باعث تولید ایده‌های و اشیای جدید و سودمند می‌شود. با توجه به موارد اشاره شده و ویژگی‌های برشمرده شده برای افراد اخلاق از جمله استقلال، شیفتگی فراوان نسبت به مسئله، شجاعت، صداقت، کنجکاوی، ریسک‌پذیری (حسینی، ۱۳۸۸) انتظار می‌رود این افراد در ورود به بازار کار دارای موفقیت بیشتری بوده و کارفرمایان رغبت بیشتری در جهت بکارگیری این افراد و حفظ و ارتقا شغلی آنها داشته باشند. به خصوص اینکه تفکر خلاق فرد می‌تواند تأثیر به‌سزایی بر قدرت کارآفرینی فرد داشته باشد (فیلیس^۵، ۲۰۱۱).

علاوه بر عامل آموزشی، عوامل متعددی دیگری از قبیل عوامل اقتصادی، سیاسی و مدیریتی در سالیان اخیر دست به دست هم داده و باعث ایجاد پدیده نامطلوب بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی شده‌اند. پدیده بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی دارای تبعات منفی فردی، اجتماعی و اقتصادی زیادی می‌باشد. از لحاظ اقتصادی می‌توان گفت که افراد تحصیل کرده بهترین دوران زندگی خود را به تحصیل پرداخته

1- Unesco

2- Nayak

3- Dessler

4- Amabile

5- Fillis

اند و سرمایه‌های مادی و معنوی زیادی را صرف تحصیل کرده‌اند. عدم به کارگیری این افراد، نه تنها سرمایه‌گذاری‌های این افراد را بی‌ثمر ساخته، بلکه تمامی سرمایه‌گذاری‌های ملی روی این افراد را در طول سالیان زیاد تحصیل ناپود خواهد ساخت. از جنبه اجتماعی هم بیکاری فارغ التحصیلان علاوه بر عدم تمایل به تحصیل و کاهش ارزش علم و یادگیری باعث افزایش تخلفات و بزهکاری‌های اجتماعی، سو مصرف مواد و مشکلات روحی روانی در میان قشر تحصیل کرده و فرهیخته جامعه می‌شود (اندرز، ۲۰۰۴). این مشکل در میان فارغ التحصیلان رشته‌های مختلف علوم تربیتی بصورت جدی تری در حال رشد است. بر اساس نتایج تحقیق سعیدی رضوانی و همکاران (۱۳۸۹) در حدود ۴۰ درصد فارغ التحصیلان گرایش‌های مختلف رشته علوم تربیتی بیکار می‌باشند و میانگین جستجوی کار برای فارغ التحصیلان گرایش‌های مختلف این رشته ۲ سال است. یکی از مهارت‌های که با توجه به قابلیت‌های ایجاد کننده آن در فرد انتظار می‌رود که دارای ارتباط با میزان اشتغال دانش آموختگان باشد خلاقیت است. این مهارت باعث افزایش توانایی افراد در برخورد با دنیای متغیر کنونی شده و ویژگی‌های شخصیتی چون استقلال، پشت کار، ریسک پذیری و ... را در افراد به وجود می‌آورد. به همین منظور در این تحقیق سعی به بررسی رابطه بین خلاقیت و اشتغال دانش آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی شده است تا با بررسی دقیق یکی از عوامل موثر در اشتغال دانش آموختگان این رشته، گامی در جهت کاهش بیکاری این قشر برداشته شود.

۱- ادبیات پژوهش

۱-۱- اهمیت و ضرورت پرورش خلاقیت

در نظر بگیرید که انسان برای ادامه ی بقا و زندگی نیازهایی دارد و این نیازها به دلیل تغییر دائمی درخواست‌ها، تمایلات و روش‌های زندگی تغییر می‌کند. از طرفی شرایط محیطی که انسان در آن زندگی می‌کند به طور روزمره در تغییر است. اگر انسان بخواهد برای نیازهای متغیر خود در شرایط جدید از همان راه حل‌های قدیمی استفاده کند، در نهایت روزی فرا می‌رسد که راه حل‌های کهنه پاسخگوی شرایط جدید نخواهند بود و در این صورت، بقای انسان به مخاطره می‌افتد. افراد و جوامعی که نمی‌توانند برای مسائل جدید خود راه حل بیابند محکوم به فنا هستند و از بین خواهند رفت. پیدا کردن راه‌های نو در همه ی عرصه‌ها نیاز به انسان‌های خوش فکری دارد که آمادگی برخورد با این مسائل را داشته باشند و قبلاً آن را فرا گرفته باشند. بدین لحاظ اگر داشتن خلاقیت برای ادامه ی زندگی ضروری است و از طرفی راه و روش آن آموختنی نیز هست، بهتر است زمینه‌های آن فراهم گردد و مهارت‌های لازم آن در زمان مناسب به افراد آموزش داده شود و چه زمانی مناسب تر از دوران کودکی که ذهن افراد در حال شکل گرفتن است و سنگ بنای اولیه تفکر در آن گذاشته می‌شود (زمانی و همکاران، ۱۳۸۳). از سوی دیگر، خلاقیت نیازمند زمانی برای پیشرفت و غنی‌سازی تجارب است (کر، ۲۰۰۹). همچنان که اشاره شد، نتایج تحقیقات متعدد بیانگر این مسأله است که خلاقیت پدیده‌ای انحصاری نیست که تنها در اختیار عده‌ای خاص باشد بلکه موهبتی همگانی است که نیاز به آموزش و پرورش دارد و از آنجا که بر اساس تحقیقات انجام گرفته توسط پژوهشگرانی چون تورنس^۶ (۱۹۸۷؛ ۱۹۶۷)، گیلفورد^۷ (۱۹۶۷) مشخص شده است که خلاقیت به میزان ۱۰٪ در کودکان ۷ ساله وجود دارد. بنابراین لازم به نظر می‌رسد آموزش و پرورش، برنامه ریزی اساسی تر، هزینه، فرصت و امکانات مطلوب تری به آموزش و رشد خلاقیت در این سنین اختصاص دهد. چرا که دوران کودکی فرصتی است که باید آن را مغتنم شمرد. کودک با برخورداری از ذهنی باز و آزاد و توان یادگیری بالا همچون گنجی نهانی و بالقوه است که کشف و کمک به شکوفایی استعدادهایش جهانی را متحول خواهد کرد.

آراء صاحب نظران و یافته‌های پژوهشی بیانگر این مطلب است که خلاقیت بخش مهمی از آرمان‌های بیان شده در استانداردهای تکنولوژی و سوادآموزی است. اما آیا ما فضاهای خلاق و آفرینشی در کانون‌های پرورش فکری کودکان و نوجوانان و دوره‌های آموزشی، ساختمان‌های زیبای آموزشگاهی و مواد و امکانات آزمایشگاهی مورد نیاز برای شکوفایی خلاقیت را فراهم ساخته ایم؟ آیا دانش‌آموزان را با چالش ارزش خلاقیت و مسئولیت و وظایف آن‌ها در قبال آن مواجه نموده ایم؟ (هاتچیسون به نقل از وارنر^۸، ۲۰۱۰). از طرف دیگر ظهور خلاقیت و شکوفایی و پرورش آن هم سویی همه امکانات و عناصر فردی و محیطی آموزش را می‌طلبد و از دیگر سو، عصر ارتباطات فاصله میان مرزها را آنچنان کم کرده است که افراد عملاً در یک دهکده جهانی با وقایع غیر مترقبه تغییرات شتابنده و مسایل حل نشده بسیار به سر می‌برند که زندگی در آن توانمندی‌های ویژه‌ای را می‌طلبد. اما به عکس وجود همین دهکده باعث شده است، مرز بین نسل‌ها به قدری زیاد گردد که کودک در اوان کودکی در برخی موارد با تسلط بر تکنولوژی نوین قادر به فهم مسائلی باشد که نسل قبل از

⁶ Enders

⁷ . Kerr

⁸ Torrance

⁹ Guliford

¹⁰ . Warner

¹¹ . Myers

وی در سنین بزرگسالی با آن مواجه شده اند و بنابراین شاید بتوان ادعا نمود از همین امروز افکار کودکان خلاق برای جامعه گره گشاست چه رسد به فردایی که هزاران هزار مسئله و رویداد پیش بینی نشده فراروی کودک امروز خواهد بود که تنها و تنها به مدد دستان خلاقان نواندیش تعلیم دیده آموزش و پرورش قابل حل خواهد بود و در این میان نقش معلم به لحاظ حساسیت دوران کودکی الگوبرداری کودک از شخصیت و نگرش او و ارتباط تنگاتنگ وی با دانش آموز، انکار ناپذیر و ستودنی است. پس بجاست نهاد آموزش و پرورش با فراهم سازی بستر مناسب در جهت آموزش و تربیت معلمان خلاق گام نهد چرا که پشت هر گلی دستان توانمند باغبانی نهفته است (تورنس، ۱۳۵۸).

۲-۱- اشتغال دانش آموختگان دانشگاهی

بیکاری فارغ التحصیلان دانشگاهی یکی از معضلات دیرینه جوامع در حال توسعه می باشد. دلایل متعددی را می توان برای این پدیده برشمرد از جمله عدم برخورداری از مهارت ها و توانایی های لازم و عدم تناسب نیازهای جامعه به خروجی های نظام آموزش عالی می باشد که همه این مشکلات هنگامی پیش می آید که مدیریت آموزشی و درسی در نظام آموزش عالی آنچنان که باید به کار گرفته نمی شوند (اولادیان و همکاران، ۱۳۸۹؛ اجتهادی و بهروزی، ۱۳۸۵).

تا سال ۱۳۷۵ فارغ التحصیلان دانشگاهی دارای کمترین میزان بیکاری در بین گروه های دیگر بودند. با این حال به یکباره با افزایش ظرفیت های پذیرش دانشجو در دانشگاه های کشور میزان بیکاری در بین فارغ التحصیلان دانشگاهی در سال ۱۳۸۰ به دو برابر افزایش یافت و این روند تا سالین بعد به صورت فزاینده ای افزایش یافت (موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، ۱۳۸۱). البته باید به این مسیله در اینجا اشاره شود که بحران بیکاری در بین فارغ التحصیلان دانشگاهی مخصوص ایران نیست، بلکه یونسکو درباره وضعیت فارغ التحصیلان دانشگاهی در بسیاری از کشورهای آسیایی در حال توسعه مبین وجود این مشکل می باشد. در ادامه گزارش یونسکو به این مطلب اشاره می کند که ناکامی بسیاری از فارغ التحصیلان دانشگاهی در کشورهای در حال توسعه باعث ایجاد شک اساسی در تاثیر تحصیلات دانشگاهی بر روی توانایی به دست آمدن شغل مناسب در افراد شده است (یونسکو، ۲۰۰۹).

درباره عوامل موثر بر بیکاری فارغ التحصیلان دانشگاهی عوامل متعددی ذکر شده است. در نگاهی کلی می توان این عوامل را به شرایط اجتماعی، هماهنگی بازار کار و موسسات آموزشی، توانایی ها و عوامل زمینه ای تقسیم کرد (سعیدی رضوانی و همکاران، ۱۳۸۸). فارغ از عوامل زمینه ساز این بحران اجتماعی راهبردهایی برای آن از طرف متخصصان و افراد مختلف ارائه شده است. یکی از این راهبردها، آموزش و پرورش فنی و حرفه ای یا TVET^{۱۲} می باشد. این راهبرد توسط یونسکو طراحی شده است. این راهبرد مبتنی بر افزایش مهارت های فردی مورد نیاز بازار کار برای جامعه می باشد. عناصر این راهبرد شامل توجه به سیاست های موجود در زمینه کار، توجه به ظرفیت های موجود و بودجه و تدوین مهارت های مورد نیاز می باشد (یونسکو، ۲۰۰۹).

سؤال هایی که در این پژوهش مطرح شده اند، این است که آیا رابطه معناداری بین ساختار فکری خلاقیت و ساختار عاطفی شناختی خلاقیت با اشتغال دانش آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه وجود دارد. آیا تفاوت معنی داری در میزان خلاقیت (ساختار عاطفی شناختی و ساختار فکری) دانش آموختگان زن و مرد کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه وجود دارد و در نهایت چه رابطه ای بین کار دانشجویی و جنسیت با اشتغال دانش آموختگان کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه وجود دارد؟ در این پژوهش تا حد توان به این سؤال ها پاسخ داده شده است.

۲- روش تحقیق

این پژوهش از نظر نوع، توصیفی- پیمایشی و از نظر روش از نوع همبستگی است و از نظر هدف و ماهیت تحقیق در رده تحقیقات کاربردی به حساب می آید، زیرا هدف تحقیقات کاربردی توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است تحقیقات توصیفی شامل مجموعه ای از روش ها می باشد که هدف آن توصیف شرایط یا پدیده های گوناگون می باشد. تحقیقات توصیفی دارای طیف گسترده ای می باشد که یکی از زیر مجموعه های آن تحقیق همبستگی می باشد که در این تحقیق از آن استفاده شده است. در این نوع تحقیقات رابطه میان متغیرها، بر اساس سه هدف بررسی همبستگی ساده، تحلیل رگرسیونی و تحلیل کوواریانس مورد بررسی قرار می گیرد (سرمد، بازرگان و حجازی، ۱۳۹۱). در این تحقیق از تحلیل رگرسیونی استفاده شده است.

جامعه تحقیق حاضر شامل کلیه دانش آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه می باشد که تاکنون فارغ التحصیل شده و وارد بازار کار شده اند. بدیهی است که این فارغ التحصیلان نمی بایست دارای مشکلاتی از قبیل عدم دریافت کارت پایان خدمت سربازی و .... باشند که مانع دریافت گواهی موقت پایان تحصیلات و ورود به بازار کار باشد. همچنین این دانش آموختگان نمی بایست

¹² . Technical and Vocational Education and Training

در استخدام یا ماموریت تحصیلی ارگان خاصی در طی تحصیلات باشند. به دلیل مشکلات موجود در زمینه نمونه گیری و عدم دسترسی به بسیاری از دانش آموختگان به دلایلی همچون عدم دسترسی به ایمیل یا شماره تلفن آنها و عدم همکاری با محقق از روش نمونه گیری در دسترس برای انتخاب نمونه تحقیق حاضر استفاده شد. با استفاده از روش مذکور، از کل تعداد دانش آموختگان موردنظر (۱۸۰ نفر)، برای حجم نمونه ۷۵ نفر برای این پژوهش تعیین شد.

در این تحقیق برای اندازه گیری خلاقیت دانش آموختگان از پرسشنامه خلاقیت حسینی (۱۳۸۵) استفاده شده است. این پرسشنامه مشتمل بر ۳۲ پرسش و هشت مولفه ابتکار، سیالی، انعطاف پذیری، بسط فکری، کنجکاوی، درگیری با ابهام، ریسک پذیری و تخیل و تصور می باشد. مقیاس اندازه گیری این پرسشنامه از نوع مقیاس لیکرت چهار گزینه ای (از کاملا موافقم تا کاملا مخالفم) می باشد. ضریب پایایی به دست آمده برای این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۷ می باشد (حسینی، ۱۳۸۵). روایی محتوایی این پرسشنامه توسط متخصصان مورد تایید قرار گرفت. پایایی این پرسشنامه توسط آلفای کرونباخ محاسبه شده است. ضریب پایایی به دست آمده برای مولفه ابتکار ۰/۶۸، مولفه سیالی ۰/۷۵، انعطاف پذیری ۰/۷۱، بسط فکری ۰/۷۷، کنجکاوی ۰/۶۵، درگیری با ابهام ۰/۸۴، ریسک پذیری ۰/۷۱ و تخیل و تصور ۰/۸۳ به دست آمد. لازم به ذکر است، برای اطلاع از وضعیت اشتغال دانش آموختگان سئوالاتی بسته پاسخ در ابتدای پرسشنامه خلاقیت ارایه شد، تا به وسیله این سئوالات از وضعیت اشتغال دانش آموختگان مورد بررسی اطلاع حاصل گردد.

برای تحلیل داده های بدست آمده از آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و همچنین آمار استنباطی (رگرسیون لجستیک و t مستقل) و آمار غیر پارامتریک (خی دو) استفاده شد. رگرسیون لجستیک در مواردی به کار گرفته می شود که متغیر وابسته دارای دو حالت آری و خیر یا به عبارت دیگر، بودن یا نبودن یک متغیر باشد. رگرسیون لجستیک مانند رگرسیون چند متغیره می باشد و در نهایت معادله ای برای پیش بینی متغیر وابسته یا ملاک ارایه می شود. در رگرسیون لجستیک از مفهوم بخت استفاده می شود. یعنی احتمال وقوع حادثه ای بر عدم وقوع آن محاسبه می شود. برای محاسبه میزان برازش مدل از شاخص هایی همچون **2-likelihood** و X^2 استفاده می شود. تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار **spss** مورد ارزیابی قرار گرفت.

۳- یافته ها

در جدول ۱ ضرایب رگرسیونی مربوط به ارتباط بین ساختار فکری خلاقیت و اشتغال دانش آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه ارایه شده است. برای تحلیل ارتباط فوق از رگرسیون لجستیک استفاده شده است

جدول ۱. رابطه ساختار فکری خلاقیت و اشتغال دانش آموختگان کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی

متغیر	B	S.E	Wald	df	sig	Exp(B)
ابتکار	۳/۵۵	۲/۲۱	۶/۳۲	۱	۰/۰۰۶	۱۳/۵۴
سیالی	۶/۶۴	۲/۵۴	۹/۲۵	۱	۰/۰۰۷	۲۸/۳۸
انعطاف پذیری	۲/۳۱	۱/۲۸	۵/۴۲	۱	۰/۰۰۴	۹/۲۸
بسط فکری	۰/۱۸	۲/۴۷	۰/۰۱۷	۱	۰/۹۴	۲/۱۸
ضریب ثابت	-۱۵/۲۲	۲/۶۴	۶/۲۳	۱	۰/۰۰۰۱	۰/۹۴

با توجه به نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی، متغیرهای سیالی، ابتکار و انعطاف پذیری دارای قدرت پیش بینی کنندگی (در سطح ۰/۰۵) اشتغال دانش آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه می باشند. معادله رگرسیونی فوق به شرح زیر می باشد.

$$\text{(بسط فکری)} + ۰/۱۸ + \text{(انعطاف پذیری)} + ۲/۳۱ + \text{(سیالی)} + ۶/۶۴ + \text{(ابتکار)} + ۳/۵۵ - ۱۵/۲۲ = \text{اشتغال}$$

برای بررسی اینکه آیا داده ها با مدل ارایه شده دارای برازش می باشند، از شاخص **2Log Likelihood** و برای بررسی عدم وجود هم خطی بین متغیرهای مستقل از شاخص **Hosmer and Lemeshow test** استفاده شد. نتایج حاصل از تحلیل **2Log Likelihood** نشان دهنده آماره $x^2 = 59.48$ بوده است که در سطح ۰/۰۵ معنادار می باشد و مبین درست نمایی مدل می باشد. از طرفی دیگر، شاخص **Hosmer and Lemeshow test** با $x^2 = 5.65$ در سطح ۰/۰۵ معنادار نمی باشد و نشان دهنده عدم وجود رابطه خطی بین متغیرهای مستقل می باشد. میزان صحت مدل بر اساس اصلاحات به دست آمده در این تحقیق برای پیش بینی میزان اشتغال دانش آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی بر اساس جدول **Classification Table**، ۰/۸۷ می باشد. این به منزله این است که مدل حاضر در ۰/۸۷ موارد می تواند میزان اشتغال یا عدم اشتغال دانش آموختگان را پیش بینی نماید.

در جدول ۲ رابطه ساختار عاطفی- شناختی خلاقیت و اشتغال دانش آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه نشان داده شده است. نتایج نشان می دهد که متغیر کنجکاوی و ریسک پذیری دارای قدرت پیش بینی کنندگی (در سطح ۰/۰۵) اشتغال دانش آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه می باشند. همچنین نتایج حاصل از تحلیل **-2Log Likelihood**، در سطح ۰/۰۵ معنادار و برابر اماره $\chi^2 = 25.34$ می باشد و مبین درست نمایی مدل می باشد. شاخص **Hosmer and Lemeshow test** نیز در سطح ۰/۰۵ غیر معنی دار و برابر مقدار اماره $\chi^2 = 6.26$ بدست آمد که نشان دهنده عدم وجود رابطه خطی بین متغیرهای مستقل می باشد. میزان صحت مدل بر اساس جدول **Classification Table**، ۰/۸۲ بدست آمد. این ضریب به این معناست که در ۰/۸۲ مورد، مدل به دست آمده می تواند پیش بینی کننده اشتغال یا عدم اشتغال دانش آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه باشد.

جدول ۲. رابطه ساختار عاطفی- شناختی خلاقیت و اشتغال دانش آموختگان کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی

متغیر	B	S.E	Wald	df	sig	Exp(B)
کنجکاوی	۲/۲۱	۰/۸۷	۵/۳۴	۱	۰/۰۰۴	۳/۹۴
درگیری	۰/۲۵	۰/۷۵	۰/۰۱۵	۱	۰/۸۶	۱/۳۱
ریسک پذیری	۲/۳۵	۰/۴۶	۶/۸۵	۱	۰/۰۰۳	۵/۵۷
تخیل	۰/۹۲	۰/۷۳	۱/۷۸	۱	۰/۳۲	۲/۴۴
ضریب ثابت	-۶/۷۲	۱/۸۹	۴/۵۶	۱	۰/۰۵	۰/۴۲

در جدول ۳ تفاوت در میزان خلاقیت (ساختار فکری و ساختار عاطفی- شناختی) دانش آموختگان زن و مرد کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه نشان داده شده است. برای تحلیل داده‌ها از آزمون **t** مستقل استفاده شد. در ابتدا به بررسی فرض های آزمون **t** مستقل، یعنی همگنی واریانس ها و توزیع نرمال داده ها پرداخته شد تا در صورت عدم رعایت پیش فرض ها از آزمون های غیر پارامتریک استفاده شود. برای مشخص شدن نرمال بودن داده ها از آزمون کولموگروف- اسمیرنوف^{۱۳}، و برای رعایت پیش فرض تساوی واریانس ها متغیر های تحقیق از آزمون لوین استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون لوین و کولموگروف-اسمیرنوف برای متغیرهای ساختار فکری خلاقیت

سرمايه اجتماعي	آزمون لوین		کولموگروف اسمیرنوف	
	sig	f	سطح معناداری	آماره کولموگروف اسمیرنوف
ابتکار	۰/۰۰۵	۰/۸۷	۰/۸۹	۰/۴۸
سیالی	۰/۱۹	۰/۵۹	۰/۷۵	۰/۶۱
انعطاف پذیری	۰/۸۵	۰/۳۶	۰/۹۱	۰/۳۲
بسط فکری	۰/۰۴	۰/۸۳	۰/۷۸	۰/۶۲

با توجه به نتایج به دست آمده از جدول ۳ می توان گفت که پیش فرض های آزمون **t** در بخش همگنی واریانس ها و توزیع نرمال داده ها رعایت شده است. بنابراین ادعای نرمال بودن داده ها تأیید می شود. در جدول ۴ نتایج حاصل از آماره **t** ارایه شده است.

جدول ۴. نتایج آزمون **t** ساختار فکری خلاقیت

ساختار فکری خلاقیت	t	df	sig
ابتکار	۰/۹۴	۷۳	۰/۴۲
سیالی	۰/۱۹	۷۳	۰/۷۹
انعطاف پذیری	۰/۵۶	۷۳	۰/۶۱
بسط فکری	۱/۴۸	۷۳	۰/۱۷

¹³ Kolmogorov- Smirnov -Test

با توجه به نتایج به دست آمده از جدول ۴ می توان گفت که تفاوت معناداری بین دختران و پسران در ساختار فکری خلاقیت وجود ندارد. در ادامه به ارایه روند فوق برای متغیر ساختار عاطفی شناختی خلاقیت پرداخته می شود. در جدول ۵ نتایج حاصل از آزمون لوین (مربوط به همگنی واریانس ها) و آزمون کولمگروف اسمیروف (مربوط به توزیع نرمال داده ها) برای متغیر ساختار عاطفی شناختی خلاقیت و در جدول ۶ نتایج حاصل از تحلیل t ارایه شده است.

جدول ۵. نتایج آزمون لوین و کولمگروف اسمیروف مربوط به متغیر ساختار عاطفی شناختی خلاقیت

کولمگروف اسمیروف		آزمون لوین		سرمايه اجتماعي
سطح معناداري	آماره کولمگروف اسمیروف	sig	f	
۰/۹۱	۰/۴۸	۰/۷۷	۰/۰۵	کنجکاوی
۰/۸۲	۰/۶۸	۰/۴۱	۰/۸۸	درگیری
۰/۶۳	۰/۴۲	۰/۳۲	۰/۷۱	ریسک پذیری
۰/۷۸	۰/۶۱	۰/۸۹	۰/۰۰۵	تخیل

جدول ۶. نتایج آزمون t ساختار عاطفی شناختی خلاقیت

sig	df	t	ساختار عاطفی-شناختی خلاقیت
۰/۱۸	۰/۷۳	۱/۵۲	کنجکاوی
۰/۵۷	۰/۷۳	۰/۶۱	درگیری
۰/۷۷	۰/۷۳	۰/۲۸	ریسک پذیری
۰/۳۲	۰/۷۳	۰/۸۷	تخیل

با توجه به نتایج به دست آمده از جدول فوق، بین دختران و پسران در ساختار عاطفی- شناختی خلاقیت تفاوت معناداری (در سطح ۰/۰۵) وجود ندارد. و دختران و پسران در این ساختار دارای تفاوت نمی باشند.

جدول ۷. نتایج آماره خی دو از رابطه بین جنسیت و کار دانشجویی با اشتغال پس از تحصیل

اشتغال پس از تحصیل		متغیر
سطح معناداری	درجه آزادی	
۰/۰۰۷	۱	جنسیت
۰/۰۰۵	۱	کار دانشجویی

با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل خی دو درباره رابطه بین اشتغال پس از تحصیل با متغیرهای جنسیت و کار دانشجویی می توان گفت که بین جنسیت و کار دانشجویی با اشتغال دانش آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه رابطه معناداری وجود دارد. این مطلب به این معناست که پسران در پیدا کردن شغل موفق تر از دختران می باشند و همچنین دانشجویانی که در طول دوران تحصیل به کار می پردازند دارای موفقیت بیشتری در مقایسه با دانشجویان بیکار در طول تحصیل در یافتن شغل می باشند.

بحث و نتیجه‌گیری

ابتدا در مطالعه حاضر به بررسی رابطه بین ساختار فکری خلاقیت و اشتغال دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه پرداخته شد. نتایج مبین این مطلب است که ابتکار و سیالی دارای قدرت پیش‌بینی‌کنندگی اشتغال دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه می‌باشد. بررسی ضریب شانس نشان داد که افزایش سیالی و ابتکار در بین نمونه مورد بررسی شانس اشتغال آنها را افزایش می‌دهد. با این حال بین بقیه مولفه‌های ساختار فکری خلاقیت (انعطاف و بسط فکری) و اشتغال رابطه معناداری مشاهده نشد. همچنین نتایج ارزیابی رابطه ساختار عاطفی شناختی خلاقیت با اشتغال دانش‌آموختگان مبین این است که متغیر ریسک‌پذیری دارای قدرت پیش‌بینی‌کنندگی اشتغال نمونه مورد بررسی می‌باشد و بقیه مولفه‌ها (از جمله کنجکاوی درگیری با ابهام و تخلیل) دارای قدرت پیش‌بینی‌کنندگی اشتغال دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی نمی‌باشند. با بررسی ضریب شانس ریسک‌پذیری در مدل رگرسیونی می‌توان گفت که افزایش قدرت ریسک‌پذیری باعث افزایش شانس اشتغال دانش‌آموختگان مورد بررسی می‌شود.

با بررسی ضریب R^2 و $cox \& snell R^2$ که مانند ضریب R^2 در رگرسیون چندگانه می‌باشد، می‌توان گفت که در مجموع $0/68$ از واریانس اشتغال دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه توسط ساختار فکری و ساختار شناختی - عاطفی خلاقیت مورد تبیین قرار می‌گیرد. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات اولادیان و همکاران (۱۳۸۹)؛ حق‌وردی (۱۳۸۹)؛ یارحمیدی و همکاران (۲۰۰۸)؛ راونا و همکاران (۱۹۹۵) و ویلسون (۲۰۰۹) همسو می‌باشد. این محققان در تحقیقات و نظریات خود خلاقیت را یکی از متغیرهای تاثیرگذار بر اشتغال افراد قلمداد کرده بودند. به خصوص در تحقیقی که توسط اولادیان و همکاران درباره عوامل اثرگذار بر کارآفرینی دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد رشته مدیریت و مدیریت آموزشی انجام شده بود. همچنین حق‌وردی (۱۳۸۹) در تحقیق خود که درباره نظرات کارفرمایان درباره عوامل تاثیرگذار بر اشتغال دانش‌آموختگان می‌باشد، یکی از عوامل مورد توجه کارفرمایان را در اشتغال دانش‌آموختگان دارا بودن خلاقیت عنوان کرد. یارحمیدی و همکاران (۲۰۰۶) نیز در نتایج تحقیق خود به این نکته اشاره کردند که خلاقیت در افراد باعث ایجاد ویژگی‌های شخصیتی می‌شود که فرد را به سمت قصد کارآفرینانه سوق می‌دهد. راونا و همکاران (۱۹۹۵) نیز با انجام تحقیقی عنوان کردند که یکی از دلایل ترفیع شغلی افراد در انگلستان بر خورداری آنها از مهارت‌های خلاقانه و کاربرد آنها در محیط کاری می‌باشند. همه این نتایج مبین اهمیت و تاثیر مهارت‌های خلاقانه افراد برای سازمان‌ها می‌باشد.

از دیگر نتایج تحقیق نشان داد که در بین دانش‌آموختگان زن و مرد کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی ارومیه در ساختار فکری و ساختار عاطفی شناختی تفاوت معناداری وجود ندارد. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق کیتول (۲۰۰۶) همسو ولی با نتایج تحقیق احمدی (۱۳۹۰) متضاد می‌باشد. کیتول (۲۰۰۶) در مطالعه‌ای در بین دانش‌آموختگان دبیرستانی به این نتیجه رسید که خلاقیت پسران و دختران دارای تفاوت معناداری با یکدیگر نمی‌باشد. با این حال نتایج تحقیق احمدی (۱۳۹۰) که در بین دانش‌آموختگان علوم پایه انجام شده است مبین این است که بین دختران و پسران تفاوت معناداری در خلاقیت وجود دارد و پسران دارای خلاقیت بیشتری در مقایسه با دختران می‌باشند. در تبیین ناهمسوئی نتایج به دست آمده با نتایج تحقیق احمدی (۱۳۹۰) می‌توان گفت که برخورداری از خلاقیت به عوامل متعددی بستگی دارد که هر کدام دارای تاثیراتی بر روی میزان خلاقیت افراد می‌باشند. با توجه به این امر ممکن است تفاوت‌هایی در خلاقیت افراد در جوامع مختلف ایجاد شود.

افزودن بر این، نتایج بررسی جنسیت و اشتغال حین تحصیل (کار دانشجویی) با اشتغال دانش‌آموختگان نشان داد که رابطه معناداری بین جنسیت و اشتغال حین تحصیل با اشتغال دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه وجود دارد. این نتایج به این معناست که دانش‌آموختگان مرد این رشته در به دست آوردن شغل نسبت به فارغ‌التحصیلان زن موفق‌تر بودند و همچنین دانشجویانی که در طول تحصیل در داخل یا خارج از دانشگاه به صورت پاره وقت اشتغال داشته‌اند، پس از فراغت از تحصیل در به دست آوردن شغل موفق‌تر بوده‌اند. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق احمدی (۱۳۹۰) و رضوانی و همکاران (۱۳۸۹) همسو می‌باشد. با توجه به افزایش فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در رشته‌های گوناگون دانشگاهی و عواملی همچون محدودیت‌های فرهنگی و اجتماعی خانم‌ها در اشتغال در بخش‌های مختلف جامعه و همچنین باور اجتماعی مبنی بر اینکه مردها مسئول تامین مخارج خانواده می‌باشند، پس طبیعی به نظر می‌رسد که خانم‌های فارغ‌التحصیل دارای فرصت کمتری در مقایسه با آقایان در اشتغال می‌باشند. همان‌گونه که در قبلا بدان اشاره شد، نتایج نشان دهنده این مطلب بود که دانش‌آموختگانی که در حین تحصیل به کارهای دانشجویی مشغول بودند پس از تحصیل دارای شانس بیشتری در اشتغال بوده‌اند. نتایج بسیاری از تحقیقات انجام شده مبین این مطلب می‌باشد که با توجه به کاهش کیفیت آموزش‌های مراکز آموزش عالی و رواج پدیده مدرک‌گرایی در جامعه، اکثر کارفرمایان و شرکت‌ها ترجیح می‌دهند نیروی مورد نیاز خود را از بین افراد دارای سابقه کار مرتبط انتخاب نمایند تا وقت و هزینه زیادی را صرف آموزش نیروی جدید نکنند (اجتهادی و بهروزی، ۱۳۹۰؛ حق‌وردی، ۱۳۸۹). پس اینگونه می‌توان استنباط کرد که دانشجویان و دانش‌آموختگانی که در طول تحصیل خود به کارهای دانشجویی و پاره وقت مشغول بوده‌اند دارای

سابقه کاری لازم و مورد توجه کارفرمایان بوده و در استخدام و به کارگیری از امتیاز بیشتری در قیاس با دیگر دانش آموختگان برخوردار می باشند.

منابع و مراجع

- [۱] اجتهادی، م. و بهروزی، م. (۱۳۸۵). توانایی‌ها و قابلیت‌های دانش‌آموختگان در پاسخ به نیازهای بازار کار به منظور ارایه چهارچوب ادراکی مناسب، دانش و پژوهش در علوم تربیتی، ۱۱: ۲۸-۱.
- [۲] احمدی، ر. (۱۳۹۰). بررسی تاثیر خلاقیت بر مهارت‌های کارآفرینانه دانش‌آموختگان دانشکده علوم پایه دانشگاه اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد خوراسگان.
- [۳] اولادیان، م.، سیف‌نراقی، م.، نادری، ع. ا.، و شریعتمداری، ع. (۱۳۸۹). بررسی عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی از دیدگاه دانش‌آموختگان دانشگاه تهران و مدیران کارآفرین شهر تهران به منظور فراهم نمودن الگوی مناسب برنامه درسی دوره کارشناسی علوم تربیتی (گرایش مدیریت و برنامه ریزی آموزشی)، فصلنامه اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی، ۵ (۲).
- [۴] باقری خواه، ز.، عارفی، م.، و جمالی، ا. (۱۳۹۰). وضعیت پذیرش دانشجو در آموزش عالی ایران از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران، اعضای هیأت علمی سازمان سنجش و مسئولان ذیربط آموزش عالی، فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۲ (۶).
- [۵] تورنس، الیس پل (۱۳۵۸). خلاقیت (استعدادها و مهارت‌های خلاقیت و راه‌های آزمون و پرورش آن). ترجمه حسن قاسم زاده. تهران: دنیای نو.
- [۶] حسینی، ا. ا. (۱۳۸۵). بررسی تاثیر برنامه آموزش خلاقیت معلمان بر خلاقیت، پیشرفت تحصیلی و خودپنداره دانش‌آموزان. فصل‌نامه نوآوری‌های آموزشی، ۸ (۲۳).
- [۷] حسینی، ا. ا. (۱۳۸۸). ماهیت خلاقیت و شیوه‌های پرورش آن، مشهد، انتشارات به‌نشر، چاپ پنجم.
- [۸] دسلر، گ. (۱۳۸۱). مبانی مدیریت منابع انسانی، ترجمه علی پارسائیان و محمد اعرابی، تهران: انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- [۹] رحمانی، ر. و نظری کتونی، ع. (۱۳۸۲). چلش‌های نظام آموزش عالی در ارتباط با اشتغال فارغ‌التحصیلان، اولین همایش اشتغال و نظام آموزش عالی کشور، تهران، دانشگاه تربیت مدرس.
- [۱۰] رحیمی، ح. و آقابابا، ا. (۱۳۸۴). آشنایی با نظام جامع‌گزینش دانشجو در آزمون سراسری، تهران: راه دانشگاه. شماره ۲۵.
- [۱۱] زمانی، ا. ر.، گلی، ر. و نصیری، ح. (۱۳۸۳). پرورش خلاقیت در کودکان. دفتر برنامه‌ریزی و تألیف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کار دانش. تهران: انتشارات کتاب‌های درسی ایران. چاپ چهارم.
- [۱۲] سایت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی. (۱۳۹۱). گزارش اقتصادی www.mcls.gov.ir
- [۱۳] سرمد، ز.، بازرگان، ع. و حجازی، ا. (۱۳۹۱). روش تحقیق در علوم رفتاری. تهران: انتشارات آگاه.
- [۱۴] سعیدی رضوانی، م.، حسین زاده، م. و باغلی، ح. (۱۳۸۸). تحلیل سرنوشت شغلی دانش‌آموختگان رشته مهندسی دانشگاه فردوسی مشهد، کنفرانس آموزش مهندسی در ۱۴۰۴، تهران، دانشگاه تهران، فرهنگستان علوم.
- [۱۵] سعیدی رضوانی، م.، حسین زاده، م. و باغلی، ح. (۱۳۸۹). سرنوشت شغلی فارغ‌التحصیلان دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد. مطالعات تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد، ۲ (۱۱).
- [۱۶] سیف، ع. ا. (۱۳۸۹). روانشناسی تربیتی (ویراست نو). تهران: نشر آگاه.
- [۱۷] عرب‌مازار، ع. ا. (۱۳۷۱). نگرش سیستمی به مسائل آموزش عالی ایران. تهران: معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی.
- [۱۸] قارون، م. (۱۳۸۳). تحلیل و برآورد تقاضای ورود به آموزش عالی، تهران، مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی.
- [۱۹] گلستان هاشمی، م. (۱۳۸۲). مقدمه علم خلاقیت شناسی (دانش خلاقیت و نوآوری). تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- [۲۰] میرزایی ملاحمد، ر.، شامخی، ت.، نائلی پیشین، م. ع.، زاهدی امیری، ق. جزیره‌ای، م. ح. (۱۳۸۴). رابطه آموزش عالی و کارایی و اشتغال دانش‌آموختگان از دیدگاه استادان، مدیران و دانش‌آموختگان: بررسی موردی آموزش جنگل، مجله پژوهش و سازندگی در منابع، شماره ۷۳.
- [۲۱] نوروززاده، ر. (۱۳۸۵). آموزش عالی و کارآفرینی، فرهنگ عمومی، شماره ۴۳: ۶۹-۶۷.
- [22] Amabile, T. M. (2005). Effects of external evaluation on artistic creativity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 221–233.
- [23] Barbara, K. (2009). *Encyclopedia of Giftedness, Creativity, and Talent: in 2 vol.*/Barbara Kerr.

- [24] Enders J. (2004). "Higher Education, Internationalization, and the NationState: Recent Developments and Challenges to Governance Theory". *Higher Education*, 47: 361-382.
- [25] Fillis, I. (2011). The evolution and development of arts marketing research. *Arts Marketing: An International Journal*, 1(1), 11-25.
- [26] Gamlath, S. L. (2008). Creativity in Teaching and Learning: A Global Economic Perspective. Available at SSRN 1280118.
- [27] Guilford, J. P. (1967). *The nature of human intelligence*. New York NY: McGrahill. 1
- [28] Helson, R., Roberts, B., & Agronick, G. (1995). Enduringness and change in creative personality and the prediction of occupational creativity. *Journal of personality and social psychology*, 69(6), 1173.
- [29] Nayak, A. (2008). Experiencing creativity in organisations: A practice approach. *Long Range Planning*, 41(4), 420-439.
- [30] Shin, J. C., Postiglione, G. A., & Huang, F. *Mass Higher Education Development in East Asia*.
- [31] Torrance, E.P. (1967). *Understanding the Fourth Grade Slump in Creative Thinking*. Athens, Ga.: Georgia Studies of Creative Behavior, University of Georgia.
- [32] Torrance.E.P.(1987). *Teaching for Creativity*.In Isaken,S.G.(Ed.),frontiers of creativity research beyond the basics (pp.189-215).Buffalo,NY:Berly limited.
- [33] Unesco. (2007). *Enrolment by ISCED Levels*. Institute for Statistics, Unesco.
- [34] Unesco. (2009). *Statistics, datacenter, education*. Retrieved from WWW. Unesco.Org.
- [35] Warner, S. A., & Myers, K. L. (2009). The creative classroom: The role of space and place toward facilitating creativity. *Technology Teacher*, 69(4), 28-34.
- [36] Wilson, N. (2009). Learning to manage creativity: an occupational hazard for the UK's creative industries. *Creative Industries Journal*, 2(2), 179.
- [37] Yar Hamidi, D., Wennberg, K., & Berglund, H. (2008). Creativity in entrepreneurship education. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 15(2), 304-320.